

DIE AANDEEL VAN DIE SENTRALE REGERING
IN DIE SUID-AFRIKAANSE
ONDERWYSSTELSEL VIR BLANKES

'N VERHANDELING

voorgelê deur

BAREND CRONJÉ, B.A., B.Ed.

TER VERVULLING VAN DIE VEREISTES

VIR DIE GRAAD

MAGISTER EDUCATIONIS

aan die

POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT

vir

CHRISTELIKE HOËR ONDERWYS,

POTCHEFSTROOM

JANUARIE 1973

STUDIELEIER: PROF. A.G. COETSEE

INHOUDSOPGAWE

<u>HOOFSTUK</u>		<u>BLADSY</u>
I	<u>INLEIDING</u>	1 - 13
	A. <u>PROBLEEMSTELLING</u>	1
	1. Motivering en doelstelling	1
	2. Afbakening	6
	B. <u>BEGRIPSBEPALING</u>	9
	1. Die Sentrale Regering	9
	2. Die Sentrale Regering se onderwysdepartement	9
	3. Die aandeel van die Sentrale Regering in die Suid-Afrikaanse onderwysstelsel	10
	4. Soorte onderwys	11
	C. <u>METODE VAN ONDERSOEK</u>	11
	1. Algemeen	11
	2. Spesifiek	12
II	<u>DIE ONTSTAAN EN GESKIEDENIS VAN DIE UNIE- ONDERWYSDEPARTEMENT</u>	14 - 40
	A. <u>DIE TOTSTANDKOMING VAN DIE UNIE-ONDERWYS- DEPARTEMENT</u>	14
	B. <u>DIE PROBLEEM IN VERBAND MET DIE BEHEER VAN DIE ONDERWYS</u>	15
	1. Die skepping van 'n gedesentraliseerde of federale onderwysstelsel	15
	2. Onduidelikheid oor die term "hoër onderwys" lei tot 'n wetlike formulering daarvan	17
	3. Onsekerheid oor die beheer van die onderwys	20
	C. <u>DIE UNIE-ONDERWYSDEPARTEMENT NEEM DIE BEHEER OOR NYWERHEIDSKOLE IN 1917 OOR.</u>	22

D.	<u>DIE NUWE OMSKRYWING VAN HOËR ONDERWYS LEI TOT DIE OORNAME VAN TEGNIESE KOLLEGES IN 1923</u>	23
E.	<u>DIE OORNAME VAN BEROEPSONDERWYS VANAF DIE PROVINSIES IN 1925 DEUR DIE UNIE-ONDERWYS- DEPARTEMENT</u>	24
1.	Voorspel tot die oorname	24
2.	Redes vir die oorname	25
a.	Die gebrek aan koördinasie	25
b.	Finansiële oorwegings	27
c.	Beroepsonderwys het onder die provinsies nie tot sy reg gekom nie	28
d.	Die Unie-Onderwysdepartement het reeds die die terrein van beroepsonderwys betree	29
F.	<u>DIE ROL VAN DIE UNIE-ONDERWYSDEPARTEMENT IN DIE VERDEELDE BEHEER OOR DIE ONDERWYS NA 1925</u>	30
1.	Die omvang en betekenis van die oorname van beroepsonderwys in 1925	30
2.	Die Roos-kommissie en die gedagte om beroeps- onderwys aan die provinsies terug te gee	33
3.	Konsolidering van die beheer oor die onderwys in die dertiger- en veertigerjare	35
4.	Die De Villiers-verslag van 1948	36
III	<u>'N TYDPERK VAN UITBREIDING EN KONSOLIDASIE VOLG ONDER DIE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS, KUNS EN WETENSKAP</u>	41 - 62
A.	<u>DIE UNIE-ONDERWYSDEPARTEMENT BREI SY FUNKSIES UIT EN WORD DIE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS, KUNS EN WETENSKAP</u>	41

B. <u>'N OORSIG OOR DIE FUNKSIES VAN DIE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS, KUNS EN WETENSKAP</u>	43
1. Onderwys	43
a. Departementele inrigtings	43
b. Gesubsidieerde inrigtings	44
2. Administratiewe instellings	45
a. Algemeen	45
b. Hulpdienste	46
c. Koördineringsdienste	47
d. Skakeldienste	48
C. <u>DIE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS, KUNS EN WETENSKAP KONSOLIDEER SY BEHEER OOR BEROEPSONDERWYS</u>	49
1. Die stelsel van verdeelde beheer kom opnuut onder die soeklig gedurende die vyftigerjare	49
2. Die Wet op Beroepsonderwys van 1955	51
3. Oorname van outonome tegniese kolleges deur die Sentrale Regering	52
D. <u>DEPARTEMENTE VIR NIE-BLANKES NEEM SEKERE SKOLE VAN DIE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS, KUNS EN WETENSKAP OOR</u>	55
E. <u>'N VERGELYKING VAN DIE ONDERWYS ONDER DIE BEHEER VAN DIE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS, KUNS EN WETENSKAP MET DIÉ ONDER DIE BEHEER VAN DIE PROVINSIALE ONDERWYSDEPARTEMENTE</u>	55
1. Verskillende owerhede in Suid-Afrika is verantwoordelik vir onderwys	55
2. 'n Vergelyking van die onderwysdienste wat deur die Provinsies en die Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap aangebied is	56

3.	n Vergelyking van die administrasie van die onderwys van die provinsiale onderwysdepartemente met die administrasie van die Sentrale Onderwysdepartement	60
IV.	<u>DIE ONTSTAAN VAN 'N NASIONALE ONDERWYSBELEID EN DIE STIGTING VAN DIE DEPARTEMENT VAN NASIONALE OPVOEDING</u>	63 - 89
A.	<u>VROEÛRE POGINGS OM DIE VERSKILLENDE ONDERWYS-DEPARTEMENTE SE WERK TE KOÛRDINEER</u>	63
B.	<u>DIE STIGTING VAN DIE NASIONALE ADVISERENDE ONDERWYSRAAD LEI TOT DIE BEÛINDIGING VAN DIE STELSEL VAN VERDEELDE BEHEER</u>	66
1.	Die totstandkoming van die Nasionale Onderwysadviesraad	66
2.	Die oplossing van die vraagstuk van verdeelde beheer.	68
C.	<u>'N NUWE BEDELING WORD IN 1968 INGELUI</u>	71
1.	Inleiding	71
2.	Nuwe wetgewing en die betekenis daarvan	72
a.	Die Wet op Nasionale Onderwysbeleid, 1967	72
b.	Die Wet op Gevorderde Tegniese Onderwys, 1967	74
c.	Die Wet op Onderwysdienste, 1967	75
3.	Die verdeling van die Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap in die Departement van Hoër Onderwys en die Departement van Kultuursake	78

4.	Die totstandkoming van die Departement van Nasionale Opvoeding	79
D.	<u>FINANSIERING VAN DIE ONDERWYS DEUR DIE SENTRALE REGERING</u>	81
1.	Algemeen	81
2.	Finansiering van onderwys op provinsiale vlak	83
3.	Die Departement van Nasionale Opvoeding	84
V	<u>BEROEPSONDERWYS</u>	90 - 132
A.	<u>DIE WETLIKE OMSKRYWING VAN BEROEPSONDERWYS</u>	90
B.	<u>DIE ADMINISTRASIE VAN TEGNIESE EN BEROEPS-ONDERWYS ONDER PROVINSIALE BESTUUR TOT 1925</u>	94
1.	Kaapprovinsie	94
2.	Transvaal	95
3.	Oranje-Vrystaat	97
4.	Natal	99
C.	<u>BEROEPSONDERWYS ONDER DIE SENTRALE REGERING</u>	100
1.	Algemeen	100
2.	Soorte beroepskole	103
a.	Hoër tegniese skole	103
b.	Hoër handelskole	107
c.	Hoër handel- en tegniese skole	109
d.	Hoër huishoudskole	110
e.	Landbouskole	112
f.	Voortsettingsklasse	113
g.	Nasionale Ambagskool vir Vakmanne	117
h.	Vakleerlingskole	119
i.	Staatsondersteunde beroepskole (Vakskole)	121
j.	Private beroepskole	123

	3. Die herwaarderling van beroepsonderwys onder onder beheer van die Sentrale Regering	124
	D. <u>DIE OORNAME VAN BEROEPSKOLE DEUR DIE PROVIN- SIALE ONDERWYSDEPARTEMENTE OP 1 APRIL 1968</u>	131
VI	<u>KOLLEGES VIR GEVORDERDE TEGNIESE ONDERWYS</u>	133 - 186
	A. <u>INLEIDING</u>	133
	1. Die tegniese kolleges het in 1968 kolleges vir gevorderde tegniese onderwys geword.	133
	2. Staatsondersteunde kolleges vir gevorderde tegniese onderwys	134
	3. Staatsbeheerde kolleges vir gevorderde tegniese onderwys	135
	B. <u>DIE GESKIEDENIS VAN DIE TEGNIESE KOLLEGES VANAF 1922 TOT 1968</u>	135
	1. Die historiese agtergrond van die tegniese kolleges voor 1922	135
	2. Die oorname van die tegniese kolleges deur die Unie-Onderwysdepartement as semi-oto- nome inrigtings	137
	3. Die Hoger Onderwijs Wet, 1923 (Wet No. 30 van 1923)	138
	4. Die era van semi-otonome bestuur, 1923 - 1955	139
	a. Groei van die tegniese kolleges	139
	b. Die status van die tegniese kolleges kom in die gedrang	143
	5. Die Departement van Onderwys, Kuns en Weten- skap begin om die tegniese kolleges as volle staatsinrigtings oor te neem na 1955	144

6. Die tegniese kolleges begin hulle al meer toespits op na-matrikulasie-opleiding.	147
a. Die oornamentebeleid verminder die kolleges se sub-matrikulasie-werk	147
b. Die opleiding van onderwysers in tegniese en ambagsonderrig	149
c. Die opleiding van tegnisi verander die rol van die kolleges	149
<u>C. KOLLEGES VIR GEVORDERDE TEGNIESE ONDERWYS</u>	152
1. Inleiding	152
2. Die administrasie van staatsondersteunde kolleges	155
a. Enkele aspekte van die administrasie van staatsondersteunde tegniese kolleges voor 1968	155
b. Die beheer van die Sentrale Regering in die administrasie van kolleges vir gevorderde tegniese onderwys	160
(1) Algemeen	160
(2) Die Raad van n kollege	162
(3) Die Studieraad van n kollege	163
(4) Diensvoorwaardes van die personeel	163
(5) Inspeksie van kolleges	164
(6) Diverse aangeleenthede	164
(7) Subsidiëring	165
<u>D. DIE AKADEMIESE FUNKSIES VAN DIE KOLLEGES VIR GEVORDERDE TEGNIESE ONDERWYS</u>	167
1. Die kolleges vir gevorderde tegniese onderwys bied n wye verskeidenheid van opleiding	167

a. Voltyds	169
b. Korttermynvoltyds	169
c. Stapelkursusse	169
d. Groepopleiding	169
e. Deeltydse kursusse	169
f. Korrespondensiekursusse	170
2. Kursusse wat deur die kolleges vir gevorderde tegniese onderwys aangebied word	170
3. Die opleiding van tegnisi	174
a. Wat is tegnisi-opleiding?	174
b. Kursusse vir tegnisi	175
4. Onderwysersopleiding	178
a. Historiese agtergrond	178
b. Algemeen	181
c. Soorte onderwysersopleiding	184
VII <u>KINDERWETSKOLE</u>	187 - 214
A. <u>NYWERHEIDSKOLE</u>	187
1. Algemeen	187
a. Die funksies en omskrywing van n nywerheidskool	187
b. Sorgbehoewendheid	188
c. Die kommitering van n kind na n nywerheidskool en sy uitplasing uit die skool	190
d. Die onderwys in nywerheidskole is beroepsgerigte onderwys	192
2. Die beheer oor nywerheidskole	194
a. Nywerheidskole onder die beheer van die Departement van Gevangenisse vanaf 1913 - 1917	194

b. Nywerheidskole onder die beheer van die Sentrale Regering	195
(1) Die oorname van nywerheidskole deur die Unie-Onderwysdepartement in 1917	195
(2) Die Kinderwet van 1937 konsolideer vorige wetgewing en verbeter die nywerheidskoolstelsel	197
(3) Die Kinderwet van 1960	202
3. Slot	203
B. <u>VERBETERINGSKOLE</u>	205
1. Algemeen	205
a. Die funksies en omskrywing van n ver- beteringskool	205
b. Die administrasie en organisasie van verbeteringskole	207
2. Die beheer oor verbeteringskole	210
a. Verbeteringskole onder die beheer van die Departement van Gevangenisse tot 1934	210
b. Verbeteringskole onder die beheer van die Sentrale Regering se onderwys- departement	211
(1) Die oorname in 1934	211
(2) Wetgewing	212
3. Slot	213

VIII	<u>BUITENGEWONE ONDERWYS</u>	215 - 253
A.	<u>OMSKRYWING VAN BUITENGEWONE ONDERWYS</u>	215
B.	<u>BUITENGEWONE ONDERWYS VOOR 1925</u>	218
C.	<u>BUITENGEWONE ONDERWYS NA OORNAME DEUR DIE UNIE-ONDERWYSDEPARTEMENT IN 1925</u>	220
1.	Die oorname	220
2.	Wet No. 29 van 1928 bring meer eenvormigheid in die beheer oor spesiale skole	221
3.	Die beheer oor buitengewone onderwys word verstewig na die inwerkingtreding van Wet No. 9 van 1948	225
D.	<u>ENKELE ASPEKTE VAN DIE WET OP ONDERWYSDIENSTE 1967 MET BETREKKING TOT BUITENGEWONE ONDERWYS</u>	231
1.	Verklaring van inrigtings tot ondersteunde skole	231
2.	Diensvoorwaardes van personeel by staats-ondersteunde skole	232
3.	Inspeksie	232
4.	Bevoegdhede van die Departement van Nasionale Opvoeding met betrekking tot gestremde kinders	232
5.	Samevatting	233
E.	<u>SKOLE WAT BUITENGEWONE ONDERWYS VERSKAF</u>	234
1.	Inleiding	234
2.	Departementele spesiale skole	239
a.	Skole vir neurologies-gestremde kinders	239
b.	Skole vir epileptiese kinders	240

3. Staatsondersteunde spesiale skole	240
a. Skole vir neurologies-gestremde kinders	240
b. Skole vir sintuiglik-gestremde kinders	241
(1) Algemeen	241
(2) Skole vir gehoorgestremdes	242
(3) Skole vir gesiggestremde kinders	246
F. <u>SLOT</u>	250
IX <u>BEVINDINGS EN AANBEVELINGS</u>	254 - 271
A. <u>'N KRITIESE WAARDERING VAN DIE AANDEEL VAN DIE SENTRALE REGERING IN DIE SUID-AFRIKAANSE ONDERWYSSTELSEL</u>	254
1. Die Sentrale Regering as verskaffer van bepaalde onderwysdienste	254
2. Die Sentrale Regering as finansier van onderwys	257
3. Die Sentrale Regering as beleidmaker en wetgewer	258
B. <u>BEVINDINGS EN AANBEVELINGS</u>	260
1. <u>Algemeen</u>	260
a. Die 1967-wetgewing beëindig die onsekerheid met betrekking tot die beheer oor die onderwys	260
b. Die Departement van Nasionale Opvoeding moet verantwoordelik wees vir alle vorms van gespesialiseerde onderwys	262
c. Opleiding in onderwysadministrasie en skoolbestuur	265

2. Beroepsonderwys	266
3. Kolleges vir gevorderde tegniese onderwys en ander inrigtings wat beroepsopleiding verskaf	268
4. Buitengewone onderwys	269
5. Kinderwetskole	271

-----oOo-----

OPGAWE VAN TABELLE

<u>TABEL</u>		<u>BLADSY</u>
I	INRIGTINGS AAN DIE UNIE-ONDERWYSDEPARTEMENT OORGE- DRA AAN DIE EINDE VAN 1925	30
II	UITGAWES VAN DIE DEPARTEMENT TEN OPSIGTE VAN DEPAR- TEMENTELE INRIGTINGS, 1967/1968	44
III	UITGAWES VAN DIE DEPARTEMENT TEN OPSIGTE VAN STAATS- ONDERSTEUNDE INRIGTINGS, 1967/1968	45
IV	DEPARTEMENT VAN NASIONALE OPVOEDING: AANTAL INRIG- TINGS, STUDENTE EN LEERLINGE (BLANKES), 1970	80
V	DIE ONDERWYSUITGAWES VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID- AFRIKA, 1956 - 1966	82
VI	PROVINSIALE ONDERWYSUITGAWES 1970 - 1971	84
VII	ONDERWYSUITGAWES VAN DIE SENTRALE REGERING SE ONDERWYSDEPARTEMENT, 1930 - 1970	86
VIII	FUNKSIES EN UITGAWES VAN DIE DEPARTEMENT VAN NA- SIONALE OPVOEDING (AFDELING HOËR ONDERWYS), 1970 - 1971	87
IX	EENHEIDSKOSTE PER LEERLING/STUDENT VAN DIE ONDERWYS- INRIGTINGS VIR BLANKES VAN DIE SENTRALE EN PROVIN- SIALE ONDERWYSDEPARTEMENTE SE ONDERWYSINRIGTINGS IN 1967	88
X	DEPARTEMENTELE BEROEPSKOLE: AANTAL INRIGTINGS EN LEERLINGE, 1930 - 1965	101
XI	VOORTSETTINGSKLASSE : AANTAL INRIGTINGS EN STUDENTE, 1930 - 1970	116
XII	STAATSONDERSTEUNDE VAKSKOLE : AANTAL INRIGTINGS EN LEERLINGE, 1930 - 1967	122
XIII	GROEI VAN DIE TEGNIESE KOLLEGES, 1926 - 1946	140
XIV	DOSERENDE PERSONEEL EN STUDENTE VERBONDE AAN TEG- NIESE KOLLEGES, 1935 - 1955	142
XV	SEMI-OUTONOME TEGNIESE KOLLEGES. AANTAL INRIGTINGS EN STUDENTE, 1955 - 1968	148

TABELBLADSY

XVI	STAATSONDERSTEUNDE KOLLEGES: AANTAL INRIGTINGS EN LEERLINGE/STUDENTE, 1930 - 1970	155
XVII	GESUBSIDIEERDE KOLLEGES VIR GEVORDERDE TEGNIESE ONDERWYS: GESAMENTLIKE STAAT VAN INKOMSTE EN UITGAWES, 1970	166
XVIII	AANTAL STUDENTE WAT AS ONDERWYSERS BY KOLLEGES ONDER BEHEER VAN DIE SENTRALE REGERING OPGELEI IS, 1947 - 1958.	180
XIX	ONDERWYSERSOPLEIDING (VOLTYDS EN DEELTYDS) AAN DIE INRIGTINGS ONDER DIE DEPARTEMENT. SE BEHEER, 1966 - 1970	183
XX	KLASSIFIKASIE VAN NYWERHEIDSKOLE	201
XXI	NYWERHEIDSKOLE: AANTAL INRIGTINGS EN LEERLINGE, 1930 - 1970	204
XXII	VERBETERINGSKOLE: AANTAL INRIGTINGS EN LEERLINGE, 1935 - 1970	214
XXIII	SPEZIALE SKOLE: AANTAL VOLTYDSE LEERLINGE SOOS OP DIE EERSTE DINSDAG IN MAART 1970	237
XXIV	SKOLE VIR GEHOORGESTREMDES: STANDERDVERDELING VAN VOLTYDSE LEERLINGE, 1966 - 1970	243
XXV	SKOLE VIR GESIGGESTREMDES: STANDERDVERDELING VAN VOLTYDSE LEERLINGE, 1966 - 1970	249
XXVI	BUITENGEWONE ONDERWYS: AANTAL INRIGTINGS EN LEERLINGE, 1930 - 1970.	251
XXVII	'N VERGELYKING VAN DIE KOSTE PER LEERLING VAN BLANKE LEERLINGE IN PROVINSIALE LAER- EN HOËRSKOLE MET DIE KOSTE PER LEERLING VAN LEERLINGE IN DIE ELIZABETH CONRADIE-SKOOI VIR LIGGAAMLIK-GESTREMDES	252

XXVIII	DIE ONTWIKKELING VAN DIE VERSKILLENDE ONDERWYS- DIENSTE (DEPARTEMENTELE EN STAATSONDERSTEUNDE) ONDER DIE SENTRALE REGERING SE BEHEER, 1930 - 1970	255
XXIX	DEPARTEMENT VAN NASIONALE OPVOEDING: EKSAMEN- AFDELING : STATISTIEK, 1971	256

-----oOo-----

OPGAWE VAN BYLAES

BYLAE

BLADSY

I	HANDELSVAKKE WAT INGESLUIT WORD IN "BEROEPS- ONDERWYS" SOOS OMSKRYF IN ARTIKEL 1.(iv)(a) VAN WET NO. 41 VAN 1967	272
II	AMBAGTE WAARIN OPLEIDING VERSKAF WORD IN "BEROEPSONDERWYS" SOOS OMSKRYF IN ARTIKEL 1.(iv)(b) VAN WET NO. 41 VAN 1967.	273
III	BEROEPSKOLE ONDER DIE BEHEER VAN DIE PROVIN- SIALE ONDERWYSDEPARTEMENTE, 1972	274
IV	LOOPBANE WAARIN DIE PRETORIASE KOLLEGE VIR GEVORDERDE TEGNIESE ONDERWYS OPLEIDING VERSKAF	276
V	STAATSONDERSTEUNDE SPESIALE SKOLE : SUBSIDIEFORMULE, 1971	279

-----oOo-----

DANKBETUIGING

By die afronding en aanbieding van hierdie werk is dit my begeerte om hier op gepaste wyse my hartlike dank te betuig teenoor diegene wat dit vir my moontlik gemaak het om hierdie werkstuk te kan voltooi. Gewillige hande en bemoedigende woorde langs die pad het die las ligter en die taak soveel aangenamer gemaak.

Allereers wil ek my studieleier, prof. A.G. Coetsee bedank. Sy nugtere uitkyk op sake en sy beheersde leiding het gehelp om rigting aan die navorsingswerk te gee. Ook het sy bereidwilligheid om sy vakansiegerief op te offer dit moontlik gemaak dat hierdie werk nou voltooi kan wees.

Aan alle personeel van die verskillende biblioteke waar ek vir hulp moes aanklop, wil ek dankie sê vir hulle eindelose geduld en beleefdheid.

Dit is ook my innige begeerte om my vrou tjie te bedank vir háár aandeel in hierdie werk. Sy was dié besielende krag agter my werk. Haar intense belangstelling en ondersteuning, selfs onder moeilike omstandighede, was vir my meer werd as wat ek in woorde kan sê. Dankie ook vir al die baie tikwerk. Ook wil ek my familie en vriende bedank vir hulle opregte belangstelling en hulp wat die afhandeling van die verhandeling moontlik gemaak het.

Ten slotte is ek daarvan bewus dat alleen die genade van die Allerhoogste my tot hierdie werk in staat gestel het.

B. CRONJÉ

Januarie 1973.

Hiermee wil ek hierdie
verhandeling aan my vrou
en twee kindertjies wat
soveel moes opoffer, opdra.

Hiermee verklaar ek dat
hierdie verhandeling my
eie oorspronklike werk
is.

Bevanje